

І. М. Жаровська
д.ю.н., проф., професор кафедри
ТІФП НУ «Львівська політехніка»
Р.Ю.Матяшовська
асистент кафедри ТІФП
НУ «Львівська політехніка»

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ПРИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВИХ ЯВИЩ

Зміна нової парадигми відносин є необхідним чинником сучасних правових явищ. Основним ідеологічним підґрунтям, що змінює методологічних концепт є глобалізація, яка кардинально трансформує всю соціальну реальність, створюючи оновлену сутність, оскільки «концепція ноосфери як царини людського розуму й діяльності – це ідеологічне і теоретичне підґрунтя побудови глобальної соціально орієнтованої економіки майбутнього, екологічної, гуманістичної господарської системи як основи для досягнення поставлених ООН Цілей розвитку III тисячоліття» [1, с.126].

Невід’ємними складниками реальності сучасних досліджень є глобалізація та синергетика. Остання виступає допоміжним конструктом для виявлення змінних чинників глобального суспільства. Основою дослідження новітніх правових явищ має стати синергетичний підхід. На початку XXI ст. було визнано, що глобалізація виступає провідною тенденцією сучасного світу, в основі якої – інтеграція (об’єднання, уніфікація) особливого роду, гуманізація, якої людство ще не знало.

Як зазначає В. Воронкова, «спонтанність (самоорганізація) – відсутність в інтеграційних процесах зовнішнього джерела у вигляді спеціального організатора, тобто самоорганізація як результат певного співвідношення порядку і хаосу, рівноваги і нерівноважності, стійкості і нестійкості в розвитку складних відкритих нелінійних соціально-економічних систем» [2].

Сьогодні «синергетику» сприймають як мінімум в трьох значеннях:

1. У значенні «синергізм» (від грецького «спільна дія») – варіант реакції системи на комбінований вплив двох або декількох факторів, що характеризується тим, що сукупна дія факторів перевищує дію, яка чиниться кожним фактором окремо.

2. Синергетика являє собою узагальнюючу науку, що вивчає основні закони самоорганізації складних систем. У неї входять такі області як нелінійна динаміка, хаос, катастрофи, біфуркації, хвилі, польові ефекти тощо. Самоорганізація означає мимовільне ускладнення форми.

3. Як науку про несподівані явища. Це визначення доповнює попередні. Дійсно, будь-яка якісна зміна стану системи (або режиму її роботи) справляє враження несподіваного. При ретельному аналізі з’ясовується, що нічого «несподіваного» в цьому немає. «Причиною» несподіваного, як правило, виявляється нестійкість [3, с.17].

Теоретико-методологічні засади сучасного соціуму в контексті синергетичної концепції глобалізації виходять з того, що глобалізація як складний і суперечливий процес має двоїстий характер, як позитивного, так і негативного спрямування. Важливим позитивним результатом глобалізації є систематична фундаментальна модернізація – перехід до більш високих технологій (наукоємних форм діяльності) у всіх сферах життя – економічній, політичній, соціокультурній.

Розглянемо роль синергетичного методу у його прояві. Для предмету дослідження оберемо правовий статус дітей, як представників молодшого покоління.

Сучасні глобальні виклики, серед яких економічний, технічний та інформаційний прогрес, розвиток медицини, біотехнологій, трансформація суспільної взаємодії, деформація сімейно-родинної сфери тощо, провокують невизначеність, трансформацію соціального становища дитини, а отже і певну невизначеність у правовій сфері. Відповідно простежується зміна особистості дитини дошкільного віку на сьогочасному етапі розвитку суспільства. Це вказує на потребу змінювати правові підходи до розуміння дитинства через застосування оновленого підходу до державного гарантування прав дітей, що вимагає вироблення і прийняття до реалізації концепції, яка ґрунтується на визнанні самоцінності дитини, на відповідальності дорослих за долю кожної дитини [4, с.17].

Цінність для наукового аналізу саме синергетики проявляється в тому, що статус дитини в сучасному суспільстві є не цілком визначеним. Дослідження теоретико-методологічних засад функціонування сучасного суспільства в контексті синергетичної глобалізації дозволяє наголосити

на «біфуркаційній природі інституційних змін перехідних систем як складного процесу системних взаємодій, що виникають під впливом зовнішніх і внутрішніх флуктуацій (збурень) і приводять інституціональну систему в точку біфуркації – існування декількох можливих траєкторій її подальшого розвитку в умовах перебування системи в нестійкому стані» [5].

Правовий аналіз статусу дітей загалом мав би ґрунтуватись на сталій категоріальності, оскільки дитинство характерне для будь-якого суспільства і здавалось би захист дитини вже принаймні століття виступає основою державного забезпечення. Однак сучасні глобальні виклики змінюють навколишнє середовище, в якому перебуває дитина, тому встановлюють потребу переосмислення чинного законодавства.

Синергетичний підхід надає можливість гіпотетично передбачати майбутню правову реальність, яка може змінюватися або потребувати таких змін залежно від сили впливу певних чинників, загроз та ризиків, які на сучасному етапі передбачити важко.

Ставлення до дітей в епоху глобалізації та відповідні суспільні відносини потребують особливого правового регулювання для убезпечення цієї групи суб'єктів права від негативних можливих загроз. Однак проблема полягає в тому, що безпосередньо право не готове до зміни соціальної реальності, повільно реагує на новітні виклики. Якщо говорити в широкому розумінні, без акценту на певну державу, то в суспільстві відсутні відповіді на глобальні трансформаційні зміни, тому на міжнародному рівні питання репродуктивних технологій, сурогатного материнства, освітніх трансформацій, зміни сімейних ролей та функцій тощо тільки дебатуються, не розроблено чіткого стандартного правового регулювання, апробованого часом.

Держави залишаються з викликами, пов'язаними з глобалізацією, сам на сам, тому по-різному розуміють проблему статусу дітей в сучасних умовах. Як наслідок, формуються різні ідеологічні стратегії правового розвитку, які коливаються від повної заборони певних новітніх явищ до їх легалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білорус О. Г. Ноосферні концепції та стратегії глобального конвергентно-синергетичного співрозвитку у XXI столітті *Фінанси України*. 2019. № 11. С. 125-128.
2. Воронкова В. Г. Теоретико-методологічні засади розвитку сучасного соціуму в контексті синергетичної глобалізації. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2012. Вип. 50. С. 21–35.
3. Смазнова І. С. Синергетична ефективність парності агресії і толерантності *Правова держава*. 2019. № 35. С. 16-24.
4. Матяшовська Р.Ю. Гарантії прав осіб дошкільного віку в глобалізаційному суспільстві. Дис. на здобут. ступ. докт. філос. за спец. 081 – Право – Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2019.
5. Суліма Є. М. Глобальний соціальний порядок постіндустріалізму: монографія. Вид. 2-е, допов. Київ: Генеза, 2004. 336 с.

Р.Т. Журавський

Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
Магістрант спеціальності 081 «Право»

ФОРМОЗМІСТОВНИЙ ХАРАКТЕР СТРУКТУРИ ДЕВІАНТНОЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ

У перехідному, кризовому суспільстві, з “пережитками тоталітаризму”, як свідчать наукові дослідження, традиційна, ментально структурована логіка ідентифікації та легітимізації національної, правової культури, як правило, нема. Вона комунікативно заміщена постідеологічно опосередкованою (за традиційною радянською ідеологією) штучною логікою створення колективних правових міфологем та ідеологем нементального змісту щодо вироблення не правокультурного, а комунікативно-ідеологічного дослідження і кореляції девіацій різних типів та форм [1, с.39-41]. Не випадково, девіаційними явищами за радянських (пострадянських) часів нерідко ставали проблеми національні або за своєю формою, або за змістом.